
Хопга С. М.

кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу педагогічного джерелознавства та біографістики
ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського, Україна

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ТВОРЧОСТІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА НА СТОРІНКАХ ДИТЯЧОГО ЧАСОПИСУ «ЧЕРВОНІ КВІТИ» (1929 Р.)

У 20-30-х роках ХХ ст. однією із провідних проблем була проблема літературної освіти, котра визначалася необхідністю ліквідації наслідків громадянської війни, явищ масової безпритульності дітей та неграмотності населення. «Ідея зміщення акцентів виховання особистості від родинного до громадського, утвердження пріоритету формування людини нового соціалістичного типу була центротворчою в тогочасних освітніх реаліях» [6]. Дослідники освіти 20-30-х рр. ХХ ст. (Т. Яценко, О. Семенов, Л. Базиль тощо) стверджують, що «... суттєве значення для розвитку тогочасної шкільної літературної освіти мали творчі напрацювання прогресивних українських письменників, які вважали її потужним засобом виховання, важливою умовою індивідуального розвитку особистості та суспільства загалом» [6]. Так, часопис «Червоні квіти» – двотижневий ілюстрований журнал для дітей шкільного віку, який виходив у 1923–31 рр. в Харкові (до 1925 р. тут друкувалися лише літературні матеріали для дітей різного віку), на своїх сторінках публікує творчість таких відомих письменників, як: Н. Забіли «Крапля», 1926 р., №7–8 (поетично-філософська замальовка про природу та вічне повернення буття); громадянську поезію І. Багряного «Бачив я одного разу», «Споглядає вазу всякий» (1927 р., №22), медитативну лірику В. Сосюри «Листя зів'яле летіло» (1927 р., №21), психологічне оповідання О. Іваненко «Джамаль» (1929 р., №5-6), уривок з повісті М. Коцюбинського «Fata Morgana» (1929 р., №21-22) тощо.

Детальніше розглянемо добірку художніх та літературно-критичних матеріалів Т. Г. Шевченка (1929 р. №5–6). Наголосимо, що матеріал був приурочений Шевченківським дням, адже друкувався у березні 1929 р.

Першою у часописі подається стаття невідомого автора «Шевченко про себе». Вкінці статті вказано тільки ініціали А. П. Автор аналізує життєвий шлях Т. Шевченка, акцентуючи увагу на невірницькій тематиці, крізь призму якої й розкриває сумне дитинство поета, хату, «де люди плачуть живучи» [1], невеселе вчення в дяка. Автор коротко переповідає про перебування Шевченка в Петербурзькій Академії, його арешт, Орську кріпость, Новопетровський форт. Він акцентує увагу на тому, що «...поетові заборонили, заславши його в солдати в Закаспійській пустині, і писати, і малювати» [1, с. 11], а це був найтяжчий удар для нього. У статті розкрито теплі відносини поета із сім'єю коменданта Ускова, охарактеризовано його щоденникові записи, які «він вів у неволі із дня в день» [1], проаналізовано повісті, котрі він писав російською мовою тощо. Наприкінці статті надруковано вірш Т. Г. Шевченка «Заросли шляхи тернами».

У часописі надруковані й уривки із «Щоденника Шевченка», в яких поет розповідає про важкий досвід заслання та про плани на майбутнє: «... Матеріальне своє існування я гадаю влаштувати так, звичайно, за допомогою друзів моїх. Про малярство мені тепер і думати нічого. Це було б подібне до віри, що на вербі ростуть груші... Десять років перерви можуть перетворити великого віртуоза на звичайного, шинкового балабайника.

Отже про малярство мені й думати дарма... Потім поїду на дешевий хліб на мою любу Україну і візьмусь малювати естампи...» [4, с. 14].

Стаття «Шевченко про себе» та «Щоденники Шевченка» супроводжуються картинами, які малював поет у засланні («Кіргізка Катя ставить світильника на цвинтарній стіні», «Комендант Усков», «Город, що про нього згадує Шевченко в щоденнику», «Шевченко в кіргізькій юрті». У аналізованому журналі надруковано й уривок з вірша «Якби ви знали, паничі...» та уривок з автобіографічної повісті «Художник» (ілюстрації В. Невського).

Отже, у часописі «Червоні квіти» (1929 р., №5–6), незважаючи на певний його ідеологічний контекст та зміщення культурних інтересів у площину соціальних, спостерігаємо різносторонню літературну направленість. Там друкувалась не тільки художня література (поезія, проза та драматургія), але й літературно-критичні матеріали, рецензії на книги та літературні вікторини. Такий підхід сприяв вихованню дитини відповідно до вимог життя та потреб тогочасного суспільства.

Репрезентація творчості Т. Шевченка у часописі показує як, і в якій мірі подавали вивчення особистості поета, його багатогранної творчості й філософії, та є вагомим джерелом відтворення тогочасних освітніх й педагогічних процесів. Адже, як твердив відомий критик і літературознавець І. Дзюба: «...Шевченко як явище велике й вічно живе – невичерпний, нескінченний і незупинний. Волею історії його ототожнено з Україною, і разом з її буттям триває Шевченкове... щоб краще збагнути його як нашого сучасника, треба повніше збагнути його як сучасника людей, проблем, суспільства середини ХІХ ст.» [2, с. 5]. Окремі аспекти означеної проблеми потребують подальшого вивчення та будуть розгорнуті в наступних дослідженнях.

Список використаних джерел:

1. А. П. (1929). Шевченко про себе. *Червоні квіти*, 5/6, 11–12.
2. Дзюба, І. (2008). *Тарас Шевченко. Життя і творчість*. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія».
3. Шевченко, Т. Г. (1929). Заросли шляхи тернами. *Червоні квіти*, 5/6, 12.
4. Шевченко, Т. Г. (1929). Із щоденника Шевченка: (уривки). *Червоні квіти*, 5/6, 13–14.
5. Шевченко, Т. Г. (1929). Якби ви знали паничі. *Червоні квіти*, 5/6, 14.
6. Яценко, Т. (2016). *Тенденції розвитку методики навчання української літератури в загальноосвітніх навчальних закладах (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)*. Київ: Пед. думка.